

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston palvelut tiedonhallinnan näkökulmasta

Seminaari tutkimushankkeita suunnitteleville:
Tutkimusaineistojen tiedonhallinta –
kokemuksia ja ohjeita
Helsinki 9.10.2009

Arja Kuula
Kehittämispäällikkö
Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
arja.kuula@uta.fi

Aiheitani tänään

- Tietoarkisto lyhyesti: www.fsd.uta.fi
- Sähköisten tutkimusaineistojen säilyttämisen nykytilanne
- Näkökohtia tutkimusetiikkaan ja tietosuojaan
- Tutkimusaineistojen tiedonhallinta käytännössä

1: a1

	a1	a2	a3	a4	a5	a6	a7
1	3	1	0	.	7	2	1
2	3	1	1	1	4	1	1
3	7	2	2	1	1	1	5
4	3	1	5	1	1	0	7
5	6	2	2	2	1	1	3
6	7	4	5	3	3	2	4
7	2	2	1	1	2	2	0

teF1358.rtf - Microsoft Word

File Edit View Insert Format Tools Table Window Help

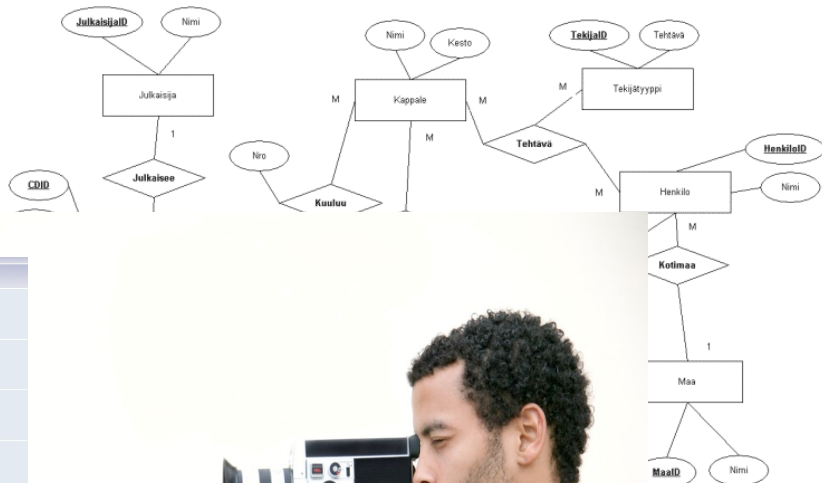
Normal Times New Roman 10 B I U

2 1 1 1 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

H2A Marita(F): niin, et ei tää perustu mihinkään tietoon vaan olettaisin että se p
pikkusen lusikalla viinien imaisu ja keskioluen juominen, niin se voi vuoden mittaa
suuremman lastin elimistöön kuin mitä se vanha kunnan työmiehen tana että peria
viikkoon ei yhtään mitään, tai se olik

H2A Raimo(M): mitä tekemistä toll

H2A Marita(F): onhan sillä koska er
miten se ikinä määritelläänkään, niin o
lipittelyyn, en tiedä

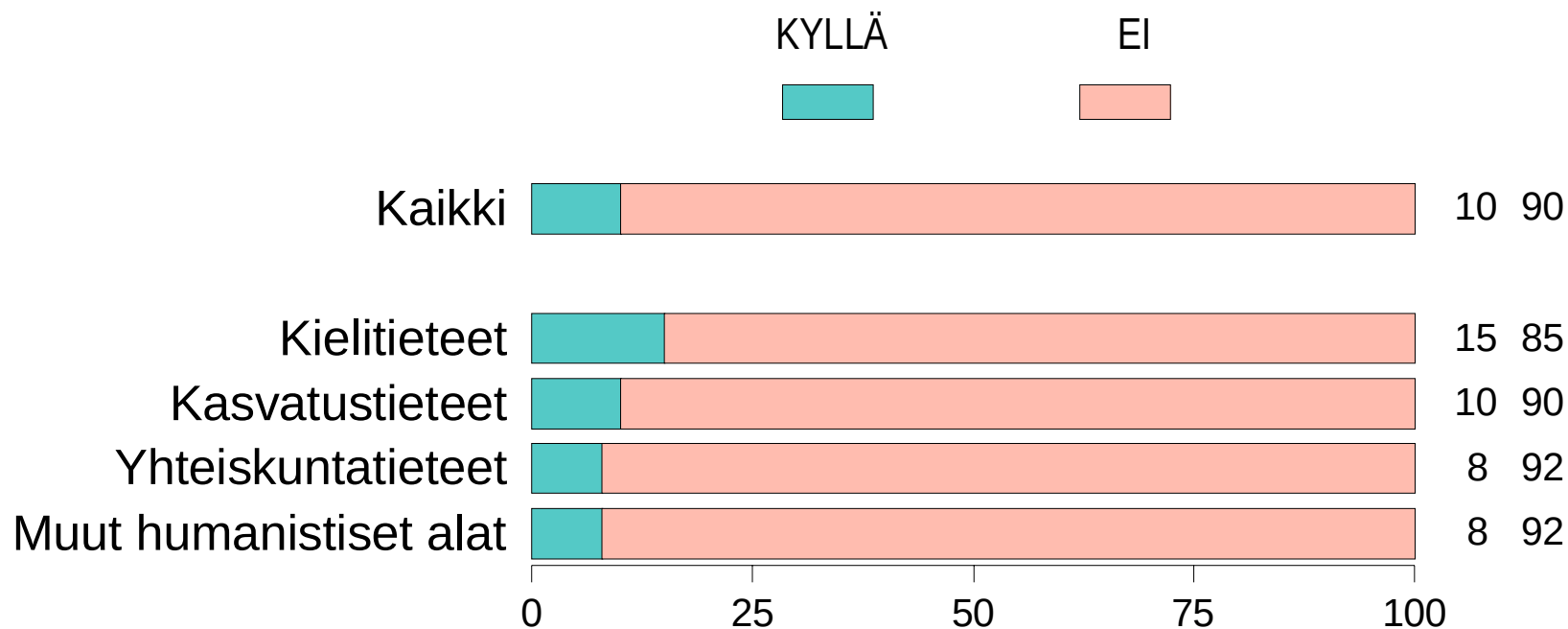

Foorumi

	Vauvakuumeetta :) vauvakuume leviää... Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Tuusutytty , Peppiina , MissPiqqy , Maukka 78 , Jessi
	Odutus Odotusajan keskustelua Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Tuusutytty , Peppiina , Maukka 78
	Synnytys Synnytysaiheesta keskustelua Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Peppiina , Maukka 78
	Vauvat Vauvakeskustelua Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Peppiina , Maukka 78 , Loddis
	Keskukset Keskustelua keskosista... Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Peppiina , Nossa , Maukka 78
	Ongelmat Ongelmia vauvojen kanssa jne. apua kaivataan Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Maukka 78 , Loddis , Peppiina
	Sairaudet ja allergiat täältä apua ongelmaan... Moderaattorit: Nanna-78 , Hanna , Maukka 78 , Loddis , Peppiina
	Vauvakuulumiset Tänne voisi laittaa oman vauvan / lapsen kehitysskeleista tietoa. Moderaattorit: Hanna , Nanna-78 , Maukka 78 , Peppiina
	Keskenmeno monille niin tuttu, mutta surullinen asia. Moderaattorit: Hanna , Nossa , Maukka 78 , Nanna-78 , Peppiina
	Erityislapset + vanhemmat

Kuvio 4. ONKO LAITOKSELLA OHJEITA TAI SÄÄNTÖJÄ SÄHKÖISTEN TUTKIMUSAINEISTOJEN SÄILYTTÄMISELLE (%).

Julkisrahoitteisten sähköisten tutkimusaineistojen käyttö FSD 2006-2007

Dataa
kerätään
run-
saasti...

... mutta suuri
osa tuhoutuu,
unohtuu tai jää
muuten
käyttämättä.

Ryssevik, Jostein, and Simon Musgrave.

From Data Graveyards to Knowledge

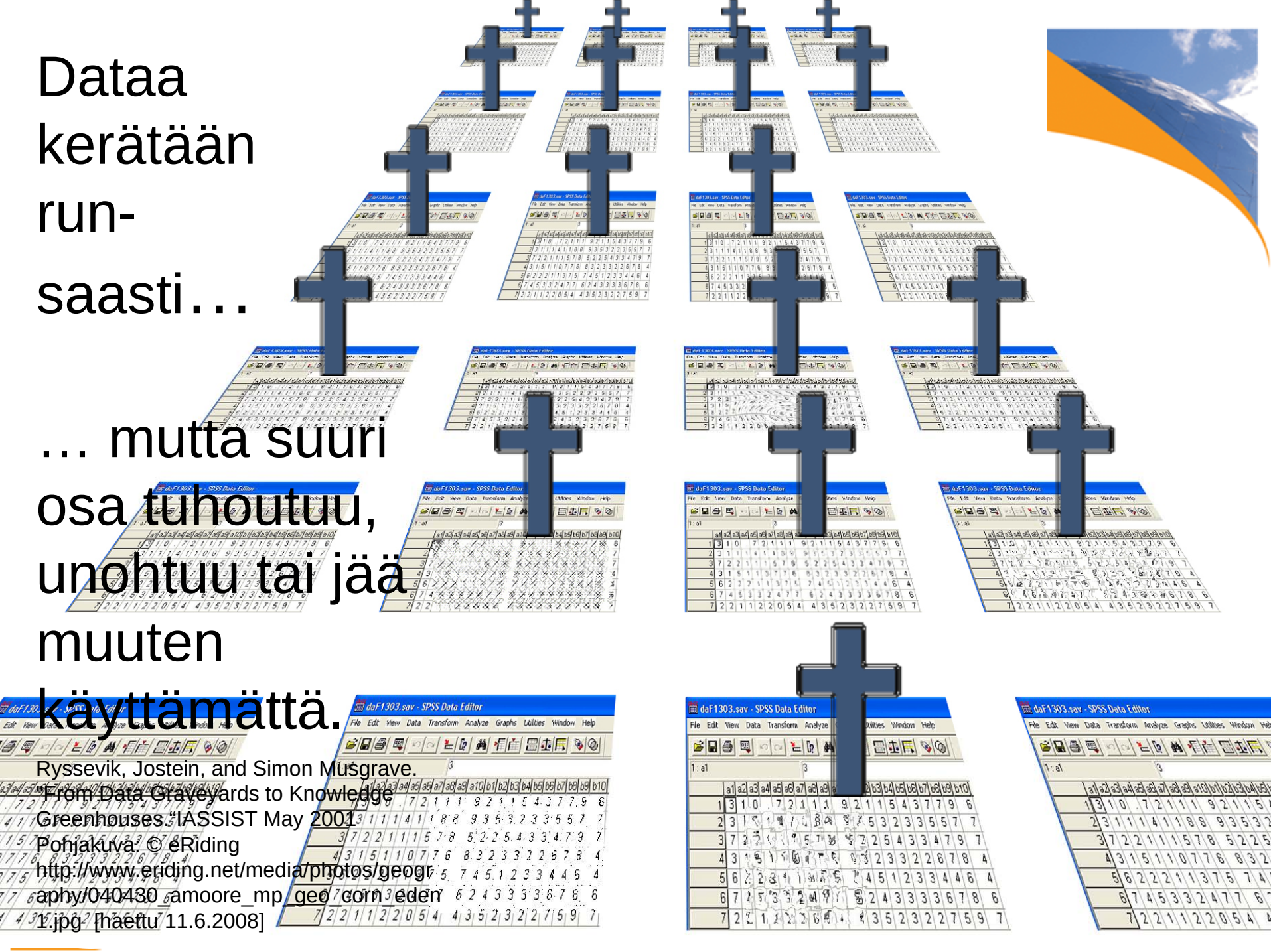
Greenhouses. IASSIST May 2001.

Pohjakuva: © eRiding

<http://www.eriding.net/media/photos/geogr>

aphy/040430_amoore_mp_geo_corn_eden

1.jpg [haettu 11.6.2008]

Nykytilanne: jatkuvaa muutosta

- Aineistoja on tutkijoiden/projektien koneilla, eri laitoksien tai yliopistojen järjestelmissä, eri arkistoissa,...
- Pelkkä säilytys ei riitä, keskeistä on säilytettävien aineistojen saatavuus ja käytettävyys
- Riskejä, mutta myös mahdollisuuksia:
 - Sähköiset tietoaineistot monimutkaistuvat
 - Teknologiat ja menetelmät kehittyvät
 - Aineistojen määrä kasvaa
- Muutos on nopeaa!

Tutkimusetiikka

- TENK: Eettiset periaatteet ihmistieteissä (2010)
 - Tutkittavan suostumus voi olla yksilöity tai yleinen. Yleiseen suostumukseen voidaan liittää ehtoja siitä, missä muodossa aineisto tallennetaan ja arkistoidaan ja millä ehdoin sitä saadaan käyttää tulevilla tutkimuksissa.
 - Käyttötarkoituksen osalta yksilöivä suostumus on perusteltavissa sillä, että aineistoa ei pystytä anonymisoimaan ja tunnistellisen aineiston arkistointi jatkotutkimuksia varten olisi mitä ilmeisimmin haitallista tutkittaville.

Tutkimusetiikka (jatkuu)

- TENK: Eettiset periaatteet ihmistieteissä (2010)
 - Ihmistieteisiin luettavat tutkimukset eivät ole aina uudelleen toistettavissa, mutta tiedeyhteisöllä tulee olla mahdollisuus tarvittaessa todentaa tutkimustuloksia tutkimuksessa analysoiduista aineistoista. Avoimuus on tiedettä keskeisesti määrittävä piirre ja myös edellytys tieteellisen tiedon pätevyyden testaamiselle, kriittiselle arvioinnille ja samalla tieteen edistymiselle.
 - Huolella jatkotutkimuksiin arkistoidut aineistot vähentävät tarvetta kerätä tarpeettomasti tunnisteeellisiä tutkimusaineistoja.
 - Arkistointi myös vähentää pieniin väestöryhmiin kohdistuvaa tutkimuspainetta.
 - Erityisen tärkeää on arkistoida jatkotutkimuksiin kulttuurisesti, historiallisesti ja tutkimuksellisesti merkittävät tutkimusaineistot.
 - Yksityisyyden suojasta huolehditaan tarvittaessa tehtävillä aineiston anonymisointitoimenpiteillä ja aineiston jatkokäytön säätelyllä.

Tutkimusaineiston luottamuksellisuus

- Jos aineisto kerätään suoraan tutkittavilta, säilytys-, arkistointi- ja anonymisointiratkaisuihin vaikuttaa ratkaisevasti se, [miten tutkittavia on informoitu](#)
- Luottamuksellisuus: on noudatettava niitä lupauksia ja sopimuksia, joita tunnisteellisen aineiston käytöstä on annettu tutkittaville
 - tunnisteellinen = henkilötietoja sisältävä aineisto
 - henkilötieto = henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi
- [Henkilötietolaki](#): tunnisteellisia aineistoja voi käyttää tieteelliseen tutkimukseen silloin, kun se on tarkoituksenmukaista, suunniteltua ja asiallisesti perusteltua.

Vanhat tunnistteelliset tutkimus- aineistot voidaan arkistoida

myöhempää tieteellistä tutkimuskäyttöä
varten, jos

- siitä on alun alkaen tutkittavia informoitu **tai**
- aineisto anonymisoidaan **tai**
- tutkittaviin otetaan jälkikäteen yhteyttä ja
pyydetään suostumusta **tai**
- aineiston arkistointiin haetaan lupaa
arkistolaitokselta

Tutkijoiden tyypillisimmät huolet

- Tunnistettavuus
 - Tutkimusaineistoja pitää voida tutkia tarkkuudella, joka ei ole tutkimusjulkaisuissa mahdollista
- Aineistojen väärinkäyttö
 - Arkistoaineistoista yksittäisten henkilöiden etsiminen rikkoo lakia ja tutkimuseettisiä periaatteita
 - Tietojen luovuttaminen viranomaisille on myös rikos (tosin esim. rikoksia koskevat tiedot ovat usein vanhentuneita)
 - Juoruilu aineiston yksittäisiä henkilöitä koskevista asioista on myös rikos ja tutkijan maineelle ammatillinen itsemurha

Tutkimusaineistojen tiedonhallinta

- Tarkoittaa sitä, että tutkimusaineistot (data) ja niihin liittyvä kuvaileva tieto (metatieto, metadata) on luotu, tallennettu ja järjestetty siten, että aineiston säilyy käyttökuntoisena ja luotettavana ja että tietosuoja ja tietoturva on varmistettu aineiston koko elinkaaren ajan.

Ilmanta

n keruuta:

- Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja